

Δημόσιες Σχέσεις και Περιφερειακή Ανάπτυξη:
Η συμβολή των δημοσίων σχέσεων στο δημοκρατικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό της
τοπικής αυτοδιοίκησης

Πρόδρομος Γιαννάς - Χρήστος Μπιμπίτσος***

Περίληψη

Στην παρούσα ανακοίνωση υποστηρίζεται ότι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούν τα κατάλληλα θεσμικά όργανα για την εφαρμογή της «συμμετοχικής δημοκρατίας», στο πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης και του δημοκρατικού προγραμματισμού. Οι δημόσιες σχέσεις και τα προγράμματα επικοινωνίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης χρησιμοποιώντας σύγχρονες τεχνικές και μεθόδους μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη της Αειφόρου Ανάπτυξης και της Τοπικής Ατζέντα 21 που αποτελούν δέσμευση και στόχο των τοπικών κοινωνιών. Αποτελεί ερώτημα κατά πόσο οι νέες τεχνολογίες και το Διαδίκτυο μπορούν να συμβάλλουν στην αποτελεσματική δημόσια διοίκηση (public management) και να εξυπηρετήσουν περισσότερο τους στόχους της ηλεκτρονικής δημοκρατίας (e-democracy), παρά αυτούς της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government).

1. Εισαγωγή - Η πρόκληση της «συμμετοχικής δημοκρατίας»

Ο όρος «συμμετοχική δημοκρατία» περιλαμβάνει, σύμφωνα με έναν παραπλήσιο ορισμό για τη «συμμετοχή του κοινού (public participation)» των T. Beierle & J. Cayford (2002: 6), κάθε *μηχανισμό* ο οποίος εισάγεται σκόπιμα για τη συμμετοχή του ευρέως κοινού ή των αντιπροσώπων του στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της διοίκησης. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι ποικίλοι και μπορούν να παίρνουν διάφορες μορφές, όπως οι λαϊκές συνελεύσεις, οι δημόσιες παρουσιάσεις, οι συζητήσεις για την έγκριση αναπτυξιακών προτάσεων πριν από την υποβολή τους, κλπ. Η «συμμετοχική δημοκρατία» μπορεί να βρει τις ρίζες της στην άμεση Δημοκρατία και στην Εκκλησία του Δήμου της αρχαίας Αθήνας, προϋποθέτοντας τη δημόσια συζήτηση, το διάλογο και την αντιπαράθεση, με στόχο την ανεύρεση σημείων σύγκλισης για το κοινό συμφέρον, ενώ σε μία σύγχρονη μορφή της περιλαμβάνει τη χρήση προηγμένων μέσων επικοινωνίας και τη καθολική ενεργοποίηση του πολίτη μέσα από την ανάληψη προσωπικής δράσης.

* Προϊστάμενος Τμήματος Δημοσίων Σχέσεων και Επικοινωνίας Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Δυτικής Μακεδονίας.

** Υπεύθυνος Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Πέλλας.

Ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί και από το Γ. Παπανδρέου, στο πλαίσιο της επικοινωνιακής στρατηγικής του «νέου» ΠΑ.ΣΟ.Κ. Ο κ. Γιώργος Παπανδρέου ορίζει τη «συμμετοχική δημοκρατία» ως «η συνεργία, η συμμετοχή του πολίτη, η συνευθύνη, η συναίνεσή του και η συνεργασία του στην ανάπτυξη, την παιδεία, την κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη, σε κάθε τομέα της ζωής» ή, πιο απλά, ως «η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στη διαμόρφωση της ζωής τους» (αναφορά από το άρθρο του Τ. Φωτόπουλου, 2004). Επιφανή στελέχη του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης όπως η Μαρία Δαμανάκη (2004) έχουν καταπιαστεί και προσφέρει μια διεξοδικότερη ανάλυση της έννοιας. Ο Δημήτρης Χαλκιώτης (2004) αναφέρει ότι «η συμμετοχική δημοκρατία είναι αυτή που μπορεί να ξανακάνει τη δημοκρατία ενεργητική» και την ορίζει ως «η ενίσχυση του ρόλου της διαβούλευσης σε όλα τα επίπεδα έτσι ώστε να ξαναδημιουργηθεί ένας ευνοϊκός συσχετισμός δυνάμεων υπέρ του κόσμου της εργασίας, με το κράτος ρυθμιστή της αγοράς και εγγυητή της κοινωνικής πολιτικής. Συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων μέσα από την αναβάθμιση της πληροφόρησης, με δικαιοδοσίες και εξουσίες στη βάση της κοινωνικής πυραμίδας, είτε σε επίπεδο κόμματος, είτε σε επίπεδο κράτους με σημείο αναφοράς την περιφέρεια». Όπως φαίνεται και από τους παραπάνω ορισμούς, η υλοποίηση της «συμμετοχικής δημοκρατίας» απαιτεί διαδικασίες που καθιστούν την εφαρμογή της στην πράξη διόλου εύκολη υπόθεση και, για το λόγο αυτό, έχει αναπτυχθεί έντονος προβληματισμός σχετικά με την προοπτική της εφαρμογής της (βλ. για παράδειγμα το άρθρο του Γ. Καρυπίδη, 2004, «Συμμετοχική δημοκρατία με μεταρρυθμίσεις» και το σύγγραμμα του Τάκη Φωτόπουλου, 1999, για την «περιεκτική δημοκρατία»). Σε μία συζήτηση στρογγυλής τράπεζας που παρουσιάζεται στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» από τον Ι. Μπασκόζο (2004: 9), τρεις πανεπιστημιακοί συζητούν την έννοια της «συμμετοχικής δημοκρατίας» και επιχειρούν να δώσουν απαντήσεις σχετικά με τον τρόπο συμμετοχής των πολιτών, τα μέσα, τα συνταγματικά κωλύματα που προκύπτουν, τη συμβατότητα με το αντιπροσωπευτικό κοινοβουλευτικό καθεστώς, το κόστος από την εφαρμογή, κ.ά. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των Πανεπιστημιακών, η πρόταση της συμμετοχικής δημοκρατίας παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, σε συνάρτηση με την έννοια της «κοινωνίας των πολιτών», τις νέες πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις που παρατηρούνται σε διεθνές επίπεδο και, ιδίως, τις νέες τεχνολογικές δυνατότητες που παρέχονται σήμερα για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση.

Αν θεωρήσουμε ότι η «συμμετοχική δημοκρατία» είναι επιθυμητή στο πλαίσιο της διαχείρισης των τοπικών υποθέσεων, μπορούμε να προχωρήσουμε στην εξέταση του το κατά πόσο είναι σήμερα έτοιμες οι τοπικές κοινωνίες ν' αντιμετωπίσουν την «πρόκληση» της «συμμετοχικής δημοκρατίας» και να εγκαινιάσουν διαδικασίες και μηχανισμούς που θα

εξασφαλίζουν στους πολίτες και τους αντιπροσώπους τους μία ευρεία συμμετοχή στις συζητήσεις και τις διαβουλεύσεις για τη λήψη αποφάσεων σχετικών με την τοπική ανάπτυξη στην ευρωπαϊκή ή ακόμη και διεθνή της διάσταση.

2. Η συμβολή των δημοσίων σχέσεων στο δημοκρατικό προγραμματισμό των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Στην εργασία αυτή υποστηρίζουμε ότι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, σχεδιάζοντας και υλοποιώντας πολιτικές με στόχο την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, αποτελούν, κατά τεκμήριο, τα κατάλληλα θεσμικά όργανα τα οποία, μέσα από τις διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού τους, μπορούν να εξασφαλίσουν τις προϋποθέσεις και να διαμορφώσουν τις κατάλληλες συνθήκες ώστε το αίτημα για «συμμετοχική δημοκρατία» να γίνει πράξη. Στην επίτευξη αυτού του στόχου καταλυτικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν οι δημόσιες σχέσεις και η χρήση του διαδικτύου ως μέσου αμφίδρομης επικοινωνίας. Οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης είναι προνομιακός τόπος για την λειτουργία και εμπέδωση συμμετοχικών διαδικασιών δημοκρατικής διακυβέρνησης. Η μοναδικότητα των τοπικών κοινωνιών όπου διαμορφώνονται στάσεις και πρακτικές και επιλέγονται προτάσεις, συμφέροντα και πρόσωπα με όρους οικειότητας και γνωριμίας ενθαρρύνει την συμμετοχή των πολιτών στην δημοκρατική προσέγγιση των κοινών υποθέσεων (Τομαρά-Σιδέρη, 2005: 30). Επιπρόσθετα, ο μικρός σχετικά αριθμός των πολιτών που απαρτίζουν ένα δήμο καθιστά αυτό το επίπεδο πολιτικής οργάνωσης ιδανικό για την άσκηση συμμετοχικής και άμεσης δημοκρατίας.

Οι δημόσιες σχέσεις των Δήμων και των Νομαρχιών, εξασφαλίζοντας μία δυναμική και διαρκή επικοινωνία με τον πολίτη, επιστρατεύοντας όλα τα μέσα και τις τεχνικές για πολυφωνία και εποικοδομητικό διάλογο, μπορούν να αποτελέσουν τον κύριο μηχανισμό για την υλοποίηση της «συμμετοχικής δημοκρατίας» στην οποία θα εκφράζονται οι απόψεις, αλλά και τα αιτήματα για την ισόρροπη ανάπτυξη και ευημερία, του συνόλου των πολιτών. Όπως αναφέρει ο Π. Λύτρας (1988: 208-219), οι δημόσιες σχέσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αν και δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένες στη χώρα μας, μπορούν να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο του δημοκρατικού προγραμματισμού. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της άμεσης προσέγγισης και ενημέρωσης των δημοτών σε συνεχή χρόνο, τη δημιουργία πρόσφορου κλίματος εμπιστοσύνης και εξασφάλισης των προϋποθέσεων για συμμετοχή του κοινού στα τοπικά θέματα και ζητήματα και, ακόμη, μέσω της εξασφάλισης συνεργασίας με τα μέσα ενημέρωσης που έχουν έναν σημαίνοντα ρόλο στον τομέα της τοπικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

Αυτό που χρειάζεται περισσότερη ανάλυση στο σημείο αυτό, είναι η διερεύνηση του τρόπου και των μέσων με τα οποία οι σύγχρονες δημόσιες σχέσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι οποίες παραδοσιακά ασχολούνται με δράσεις επικοινωνίας, την οργάνωση εκδηλώσεων και τη δημοσιοποίηση, θα μπορέσουν να διαδραματίσουν έναν καταλυτικό και ενεργητικό ταυτόχρονα ρόλο για την ενίσχυση της «συμμετοχικής δημοκρατίας» σε τοπικό επίπεδο. Αναζητούμε δηλαδή ένα νέο ρόλο για τις δημόσιες σχέσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με τον οποίο αυτές θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της δημοκρατίας, στο πλαίσιο του αναπτυξιακού σχεδιασμού τους. Ένας τέτοιος ρόλος θα έδινε την δυνατότητα για αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ τοπικής αυτοδιοίκησης και πολιτών και για συμμετοχή των τελευταίων στη διαμόρφωση της ημερήσιας διάταξης των θεμάτων και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

3. Ο νέος ρόλος των δημοσίων σχέσεων - Επικοινωνία με τον πολίτη για την επίτευξη του τοπικού οράματος και της Αειφορίας

Ο νέος αυτός ρόλος των δημοσίων σχέσεων των Οργανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι σημαντικός και για άλλους λόγους συνδεδεμένους με την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, όπως η δέσμευση των κυβερνήσεων των κρατών για την επίτευξη της *Αειφορίας*. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, προτείνει ένα μακρόπνοο όραμα μίας κοινωνίας με περισσότερη ευημερία και δικαιοσύνη και με καθαρότερο και πιο υγιεινό περιβάλλον. Η επίτευξη αλλαγών στο μοντέλο της κοινωνικής συμπεριφοράς επιτυγχάνεται μέσω της βέλτιστης συμμετοχής όλων των φορέων της κοινωνίας, με ένα πνεύμα επιμερισμού της ευθύνης που καλύπτει τη δημόσια διοίκηση, τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και το ευρύ κοινό (σαν πολίτες και σαν καταναλωτές). Η Αειφόρος Ανάπτυξη λοιπόν αποτελεί το κυρίαρχο αναπτυξιακό μοντέλο με βάση το οποίο οφείλουν να σχεδιάζουν και να οραματίζονται για το μέλλον τους οι τοπικές κοινωνίες συμμετέχοντας ενεργά στη διαμόρφωσή του.

Σε τοπικό επίπεδο η Αειφόρος Ανάπτυξη επιτυγχάνεται μέσα από την εφαρμογή της *Τοπικής Ατζέντας 21 (Local Agenda 21)* η οποία διαμορφώθηκε ως ιδέα τον Ιούνιο του 1992 από τους ηγέτες περισσότερων από 100 χώρες και τους αντιπροσώπους από περίπου 10.000 Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων οι οποίοι συναντήθηκαν στο Ρίο της Βραζιλίας, κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών και με κεντρικό στόχο την επίτευξη της Αειφορίας. Η Τοπική Ατζέντα 21 προβλέπει μία διαδικασία, σύμφωνα με την οποία οι τοπικές αρχές όλου του κόσμου, καλούνται να εργαστούν από κοινού και με όλους τους φορείς της τοπικής κοινωνίας και τους πολίτες και απώτερο στόχο το σχεδιασμό και την υλοποίηση

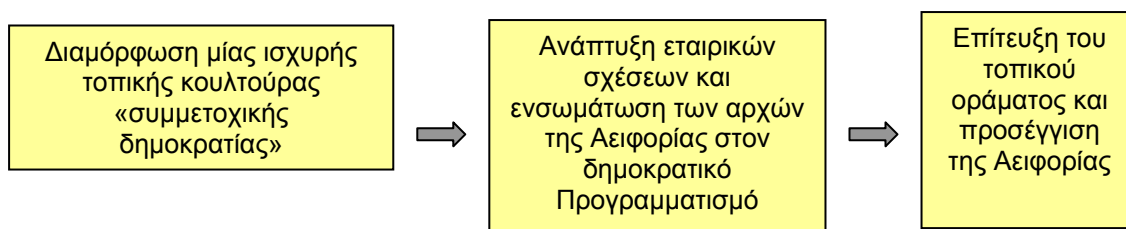
δράσεων που θα εφαρμόσουν τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. Η Τοπική Ατζέντα 21 αποτελεί μία ολοκληρωμένη θεώρηση των περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών διαστάσεων της τοπικής ανάπτυξης και αποβλέπει στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής της τοπικής κοινωνίας. Παράλληλα, όπως αναφέρει ο Γ. Δαουτόπουλος (1997: 207) είναι μία ανοικτή, συμμετοχική διαδικασία που στοχεύει να κάνει τις πόλεις και τα χωριά περισσότερο αειφορικά. Όπως αναφέρει ο ίδιος ερευνητής (ό.π.: 215), η Τοπική Ατζέντα 21 δεν είναι δυνατό να υλοποιηθεί ερήμην των πολιτών. Ένα τέτοιο σχέδιο δράσης, χωρίς εθελοντική συμμετοχή των πολιτών θα είχε τεράστιο κόστος που δεν μπορεί να καλύψει καμιά τοπική ηγεσία, ενώ η βαθιά προσήλωση στις δημοκρατικές διαδικασίες αποτελεί βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση της.

Εξάλλου, όπως έχει δείξει μία συγκριτική μελέτη του Υπουργείου Περιβάλλοντος της Γερμανίας (Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety, 1999), η οποία μελέτησε προγράμματα εφαρμογής της Τοπικής Ατζέντας 21 σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη νέων μορφών επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών της διοίκησης, τοπικών φορέων, κοινωνικών ομάδων και άλλων οργανισμών και συνέβαλαν σημαντικά στη βελτίωση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Η συμμετοχή των πολιτών λοιπόν και η έμφαση στις δημοκρατικές διαδικασίες αποτελούν τον κεντρικό πυρήνα της Αειφόρου Ανάπτυξης και της Τοπικής Ατζέντας 21 για την υλοποίηση της οποίας έχουν δεσμευτεί οι τοπικές κοινωνίες και οι κύριοι εκπρόσωποί τους που είναι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Σύμφωνα με τις παραπάνω δεσμεύσεις, οι Οργανισμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα πρέπει να εξασφαλίσουν την ευρεία συμμετοχή των πολιτών και των ομάδων τους στις διαδικασίες του δημοκρατικού σχεδιασμού, ενώ οι δημόσιες σχέσεις τους θα πρέπει να επεκτείνουν τους στόχους τους στην ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση των πολιτών για τη δημιουργία μίας ισχυρής τοπικής κουλτούρας «συμμετοχικής δημοκρατίας» για την επίτευξη της Αειφορίας. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, οι πολίτες δεν πληροφορούνται μόνο για την ποιότητα και τα αποτελέσματα των αναπτυξιακών έργων που γίνονται στην περιοχή τους, αλλά έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για τους σκοπούς και στόχους που αυτά εξυπηρετούν και συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία του προγραμματισμού τους. Η νεολαία του Συνασπισμού στις προτάσεις της για την τοπική αυτοδιοίκηση, όπως παρουσιάζονται σε άρθρο στην Εφημερίδα «Κυριακάτικη Αυγή» (2005: 34), επισημαίνει ότι τα δημοτικά προγράμματα οφείλουν να απευθύνονται σε «πολίτες» και όχι «πελάτες» και να εξασφαλίζουν την ενεργό συμμετοχή των νέων πολιτών σε ποικίλους πολιτικούς και φυσικούς χώρους και όχι μόνο στο πλαίσιο των θεσμών και των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ιδιαίτερα επισημαίνεται η

συμμετοχή με παρουσία και δράση ομάδων των νέων, όπως οι Μαθητικές Κοινότητες και τα Δημοτικά και Νομαρχιακά Συμβούλια Νέων για ζητήματα τα οποία αφορούν τους νέους, είναι τοπικού ενδιαφέροντος και άσχετα με τις εξελίξεις στην κεντρική πολιτική σκηνή.

Το επόμενο Σχήμα 1 συνοψίζει τη διαδικασία του δημοκρατικού προγραμματισμού ο οποίος βασίζεται στη διαμόρφωση μίας ισχυρής τοπικής κουλτούρας με κύριο χαρακτηριστικό τη «συμμετοχική δημοκρατία» και ενσωματώνει τις αρχές της Αειφορίας για την επίτευξη του τοπικού οράματος.

Σχήμα 1

Η επίτευξη του Αειφόρου τοπικού οράματος μέσω του δημοκρατικού προγραμματισμού και της «συμμετοχικής δημοκρατίας»

4. Ένα μοντέλο δημοσίων σχέσεων για τη συμμετοχική δημοκρατία

Όπως αναφέρει ο Κωστής Χατζημιχάλης (2001:64) στο δημοσιευμένο άρθρο του «Πόλεις, καθημερινή ζωή και δημοκρατικό έλλειμμα», η γεωγραφική και χρονική πραγμάτωση των διαφόρων δράσεων στην πόλη, στο σπίτι, στη δουλειά, στο σχολείο, στα γήπεδα ή στα πολυκαταστήματα έχει αλλάξει ριζικά τα τελευταία 20 χρόνια. Είναι γνωστές οι τάσεις για μετακίνηση πλουσίων, μεσαίων και εργατικών στρωμάτων σε διαφορετικές περιφερειακές γειτονιές-υπνωτήρια, η δημιουργία κοινωνικών και καταναλωτικών γκέτο, η μαζική παρουσία ξένων ημιπαράνομων εργατών στα κέντρα των πόλεων, η κρίση στέγης και κοινωνικών παροχών, η όλο και μεγαλύτερη ιδιωτέυση. Την πόλη και τη γειτονιά τώρα τη «διασχίζει» ή την «παρακάμπτεις» για να πας στη δουλειά και στη διασκέδαση, δεν τη «βιώνεις» πια, δεν συμμετέχεις στα τοπικά της προβλήματα. Η εικόνα και οι λειτουργίες του Δήμου φαίνεται λοιπόν να αλλάζουν και μαζί με αυτές η μορφή επικοινωνίας των Τοπικών Αρχών με τον πολίτη. Στην ίδια κατεύθυνση, αλλάζουν τα ενδιαφέροντα και οι ανάγκες του πολίτη ο οποίος αντιλαμβάνεται τη σχέση του με το Δήμο σε αναφορά με τις εξελίξεις στη διεθνή Κοινότητα τις οποίες βιώνει στην επαγγελματική και προσωπική του ζωή. Η επικοινωνία με τους πολίτες λοιπόν δεν οφείλει να επιστρατεύσει μόνο νέα μέσα και διαδικασίες που μπορεί να αξιοποιήσουν τη σύγχρονη τεχνολογία, αλλά θα πρέπει να έχει και διαφορετικό

προσανατολισμό, σύμφωνα με νέες αναδυόμενες ανάγκες και εξελίξεις που συνδέονται με την παγκοσμιοποίηση.

Η σύνδεση βέβαια του «τοπικού» με το «οικουμενικό» δεν είναι καθόλου εύκολη. Οι πολίτες σήμερα μπορεί να δέχονται καταιγισμό πληροφοριών μέσω τηλεόρασης, τύπου και διαδικτύου για τις τελευταίες εξελίξεις της διακυβέρνησης της χώρας, υπολείπονται όμως σε πληροφόρηση για τα τοπικά θέματα, για τις εξελίξεις π.χ. σε έναν γειτονικό τους Δήμο μετά από την εφαρμογή μάλιστα του «Προγράμματος Καποδίστριας» για την (αναγκαστική) συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων. Πολλές φορές ακόμη κι αυτή η απλή πληροφόρηση για το κοινωνικό γίνεσθαι σε τοπικό επίπεδο που προσφέρουν τα τοπικά μέσα πληροφόρησης δεν επαρκεί. Όπως αναφέρει ο R. Box (1998: 42), η γνώση των δομών και των διαδικασιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν αρκεί ώστε οι πολίτες να παίρνουν τις κατάλληλες αποφάσεις σχετικά με την τοπική διακυβέρνηση. Η γνώση αυτή δεν είναι αρκετή γιατί δε λαμβάνει υπόψη της την τοπική κοινωνία ως ένα ενιαίο σύνολο, πολύ δε περισσότερο στη διεθνή της διάσταση.

Παρόλα αυτά, όπως αναφέρει ο Brent Baker (1997), η εφαρμογή προγραμμάτων δημοσίων σχέσεων σε μία δημοκρατική κοινωνία είναι αναγκαία για τρεις τουλάχιστον λόγους:

A) Μία δημοκρατική διακυβέρνηση υπηρετείται καλύτερα διαμέσου της αμφίδρομης ανταλλαγής απόψεων και αξιόπιστης πληροφόρησης, ώστε οι πολίτες και οι κυβερνώντες να μπορούν να επιλέξουν με βάση την ενημέρωση.

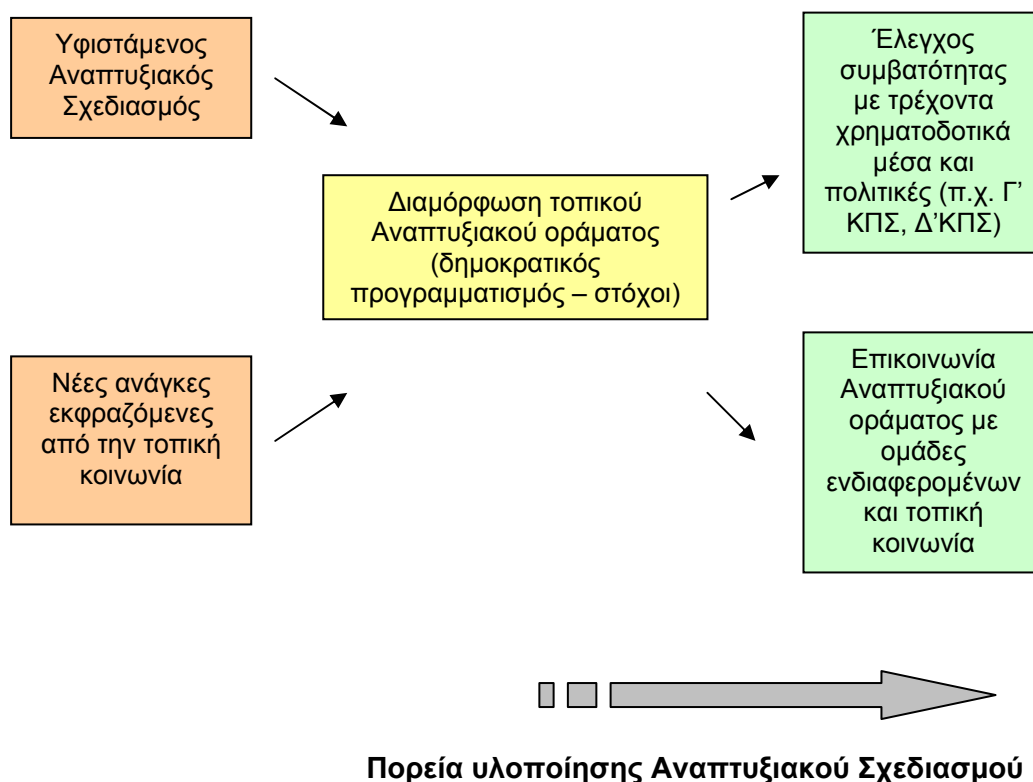
B) Μία δημοκρατική διοίκηση οφείλει να δίνει αναφορά και να υπόκειται στον έλεγχο των πολιτών που υπηρετεί.

Γ) Οι πολίτες, ως φορολογούμενοι, έχουν το δικαίωμα να ενημερώνονται από τη διοίκηση με ελάχιστες εξαιρέσεις (π.χ. για θέματα που άπτονται ευαίσθητων προσωπικών ή επιχειρηματικών δεδομένων και θέματα εθνικής ασφάλειας).

Στην κατεύθυνση αυτή είναι αναγκαίο ο τοπικός πληθυσμός να εντρυφήσει στα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του τοπικού περιβάλλοντος, στα θέματα της χωροταξίας, της περιβαλλοντικής διαχείρισης, να γνωρίσει και να αποδεχθεί τις κυρίαρχες απόψεις για την τοπική ανάπτυξη, όπως αυτές εκφράζονται από διαφορετικές κοινωνικές, επαγγελματικές, κλπ. ομάδες ή να δώσει μάχες για την αλλαγή τους. Επομένως, η διαδικασία του δημοκρατικού προγραμματισμού με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και ενσωματώνοντας τις νέες ανάγκες, παίρνει τη μορφή του Σχήματος 2.

Η διαδικασία αυτή εμπλουτίζεται με μοντέρνες τεχνικές και τρόπους επικοινωνίας μέσω των οποίων μπορεί να εξασφαλιστεί η ευρύτερη δυνατή αντιπροσώπευση της τοπικής

κοινωνίας, ενώ συντελείται καθ' όλη τη διάρκεια του δημοκρατικού προγραμματισμού. Μία τέτοια διαδικασία επιτρέπει, παράλληλα, την έγκαιρη επίλυση των τοπικών συγκρούσεων που προκύπτουν καθώς η αναπτυξιακή διαδικασία σε κάποιες περιπτώσεις ευνοεί και σε άλλες περιορίζει συγκεκριμένα τοπικά συμφέροντα. Σε κάθε περίπτωση, είναι προτιμότερο οι διαφωνίες και οι συγκρούσεις να αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο ανοικτών και συμμετοχικών διαδικασιών, παρά να διατηρούνται εγκλωβισμένες στο εσωτερικό κλειστών συντεχνιακών ή άλλων κύκλων αποτελώντας μία εν δυνάμει αργοφλεγή «βόμβα» για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και την εξασφάλιση της αναγκαίας κοινωνικής συναίνεσης για τη δρομολογούμενη αναπτυξιακή πορεία.

Σχήμα 2

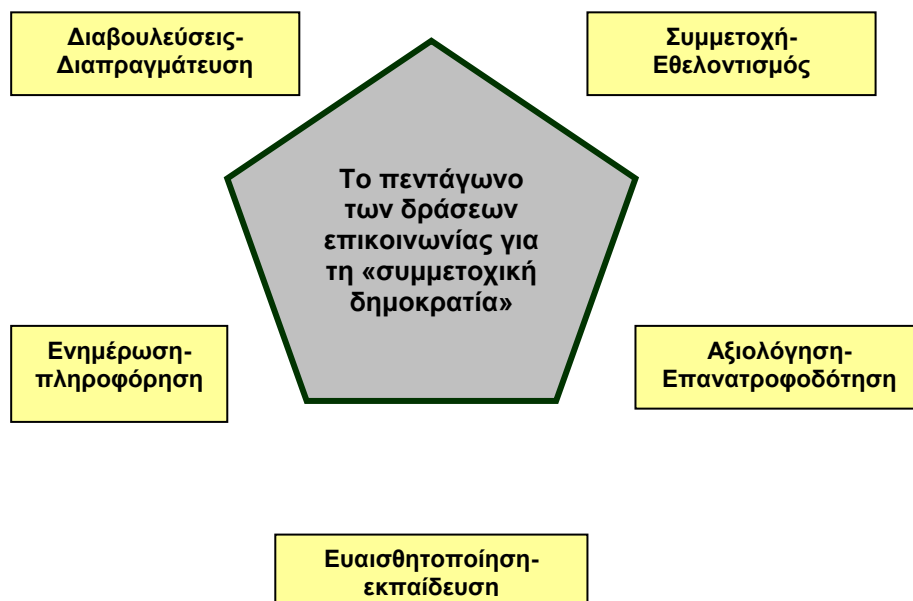
Ο Σχεδιασμός και η υποβολή αναπτυξιακών προτάσεων συμπεριλαμβάνει τη διαμεσολάβηση και την επίλυση ενδεχομένως συγκρούσεων με την τοπική κοινωνία σε δύο στάδια (πριν από τη διαμόρφωση του τοπικού οράματος και μετά)

Η ανάπτυξη μίας υπεύθυνης στάσης των πολιτών απέναντι στην τοπική διακυβέρνηση απαιτεί την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εξασφάλιση των κατάλληλων προϋποθέσεων για ενεργητική συμμετοχή στα κοινά. Αυτό μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω της «συμμετοχικής δημοκρατίας» και του δημοκρατικού προγραμματισμού που υποστηρίζονται

από ένα πρόγραμμα επικοινωνίας με πέντε τύπους δράσεων, όπως φαίνονται και στο επόμενο Σχήμα 3.

Μία σύντομη περιγραφή των παραπάνω τύπων δράσεων επικοινωνίας και δημοσίων σχέσεων στο πλαίσιο του δημοκρατικού Αναπτυξιακού Προγραμματισμού ενός Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των επιδιωκόμενων σκοπών και στόχων είναι η ακόλουθη:

- *Ενημέρωση-πληροφόρηση:* Καταχωρήσεις, εκδόσεις, δημόσιες παρουσιάσεις και ενημερωτικοί κύκλοι συναντήσεων (τύπου «ανοικτού» Πανεπιστημίου) για την αντικειμενική και σε βάθος ενημέρωση και πληροφόρηση των πολιτών. Παρουσίαση υφιστάμενων δυνατοτήτων και ευκαιριών, αλλά και επιτευγμάτων κατά την πορεία υλοποίησης του Αναπτυξιακού Σχεδιασμού.
- *Διαβουλεύσεις-διαπραγμάτευση:* Συναντήσεις ομάδων εργασίας, ανοικτές συνελεύσεις, δημόσιες συνεδριάσεις για την εξέταση όλων των πτυχών υλοποίησης του Αναπτυξιακού Σχεδιασμού και την έγκαιρη επίλυση συγκρούσεων μεταξύ εμπλεκόμενων ομάδων συμφερόντων ή ομάδων πολιτών, διαμόρφωση και εφαρμογή συλλογικού προϋπολογισμού, ανάλυση και αξιολόγηση εναλλακτικών αναπτυξιακών προτάσεων.
- *Ευαισθητοποίηση-εκπαίδευση:* Ημερίδες, σεμινάρια, βιωματικά εργαστήρια, εκπομπές, τηλε-εκπαίδευση, συμμετοχή σε κύκλους ποιότητας ή ομάδες εργασίας με στόχο την ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση της τοπικής κοινωνίας σε θέματα δημοκρατικού σχεδιασμού και Αειφορίας και με απώτερο στόχο την ενδυνάμωση της τοπικής κουλτούρας συμμετοχικής δημοκρατίας.
- *Συμμετοχή-εθελοντισμός:* Εκδηλώσεις, πρότυπα έργα, πρωτοβουλίες, συνεργασίες, δίκτυα, επιχειρηματικότητα, έρευνα και καινοτομίες που εξασφαλίζουν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού και ενισχύουν την ιδέα της «συμμετοχικής δημοκρατίας».
- *Αξιολόγηση-επανατροφοδότηση:* Βάσεις δεδομένων, εκθέσεις, επιστολές, παραστάσεις, δημόσιες συζητήσεις, «κουτιά» παραπόνων, προτάσεων, ιδεών όπου καταγράφονται και αναλύονται οι προσωπικές εμπειρίες και απόψεις για την πορεία του Αναπτυξιακού Σχεδιασμού. Η αξιοποίηση αυτού του υλικού απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και μπορεί να γίνεται στο πλαίσιο υιοθέτησης ενός ευρύτερου Συστήματος Διοίκησης Ολικής Ποιότητας για την υλοποίηση του Αναπτυξιακού Προγραμματισμού.

Σχήμα 3

Μορφές δράσεων επικοινωνίας για την ενίσχυση της «συμμετοχικής δημοκρατίας»

Οι παραπάνω δράσεις να σημειώσουμε ότι μπορούν να υποστηρίζονται από ένα διαδραστικό πρόγραμμα ηλεκτρονικών δημοσίων σχέσεων και επικοινωνίας, μέσω του οποίου θα μπορούν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης να αφουγκράζονται τις κυρίαρχες απόψεις και να επικοινωνούν διαδραστικά με τους πολίτες που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Η συμμετοχική δημοκρατία επιτυγχάνεται με τη συμβολή της ηλεκτρονικής δημοκρατίας (e-democracy). Οι πολίτες, με τη χρήση του διαδικτύου, έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν τις απόψεις τους σε ηλεκτρονικές συζητήσεις και μπορούν έμμεσα να παρεμβαίνουν στη διαμόρφωση της ημερήσιας διάταξης των θεμάτων και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Παρά το γεγονός ότι σήμερα λιγότερο από 20% του πληθυσμού της Ελλάδας έχουν ουσιαστική δυνατότητα διαδραστικής επικοινωνίας στο διαδίκτυο, η ηλεκτρονική επικοινωνία είναι το μέλλον και κάθε αξιόπιστη προσπάθεια για επικοινωνία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα πρέπει να περιλαμβάνει τη χρήση του διαδικτύου. Μέσω της διαδικτυακής αυτής «πύλης» οι πολίτες θα μπορούν να ενημερώνονται για την πορεία του Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, να καταθέτουν τις αντιρρήσεις ή προτάσεις τους, να συγκροτούν εικονικές ομάδες συζήτησης σε θέματα που τους ενδιαφέρουν και επηρεάζουν την καθημερινότητα ή το μέλλον τους, να ψηφίζουν ηλεκτρονικά για κάποια κρίσιμα θέματα, κ.λπ.¹. Ο Darrell Sano (1996) προσφέρει τις αρχές δημιουργίας και πολλά

¹ Ένας δικτυακός τόπος ο οποίος θα αποτελέσει πρότυπο για τις ηλεκτρονικές δημόσιες σχέσεις και την επικοινωνία των Δήμων, είναι η δικτυακή πύλη που έχει αναπτύξει το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την

εποπτικά παραδείγματα για τη δημιουργία τέτοιου είδους διαδραστικών διαδικτυακών ιστοθέσεων. Ο Δήμαρχος Πανοράματος Θεσσαλονίκης στο δικτυακό τόπο του Δήμου του (www.panorama-city.gr), υποδεχόμενος τους επισκέπτες της ιστοσελίδας εύχεται αυτή «να αναδειχθεί σ' ένα ζωντανό δίαυλο επικοινωνίας του πολίτη με το Δήμο, μέσα από μία αμφίδρομη σχέση ενημέρωσης-πληροφόρησης». Η ιστοσελίδα παρέχει τη δυνατότητα στους πολίτες να στέλνουν ηλεκτρονικά τις προτάσεις τους για «ένα καλύτερο Πανόραμα». Ο ίδιος Δήμος, σύμφωνα με το περιεχόμενο επίκαιρου άρθρου στην εφημερίδα ΕΞΠΡΕΣ (2004: 10), εφαρμόζει ένα πιλοτικό πρόγραμμα υπό τον τίτλο «Πολιτεία-Πανόραμα» το οποίο περιλαμβάνει και δράσεις ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού οι πολίτες λαμβάνουν έντυπα κι ενημερώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα μέσω της δράσης «Πόρτα-Πόρτα», ενημερώνονται προσωπικά και συμπληρώνουν ερωτηματολόγια σε ειδικά διαμορφωμένα Δημοτικά Περίπτερα, έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν τηλεφωνικά και διαδικτυακά με το Δήμο μέσω της δράσης «δημοτική εντολή» και επίσης, εφόσον επιθυμούν, μπορούν να λαμβάνουν ηλεκτρονικό μήνυμα στο κινητό τους (SMS) για άμεση πληροφόρηση σε περιπτώσεις διακοπής της ρευματοδότησης ή της υδροδότησης και για τη διοργάνωση πολιτιστικών-αθλητικών εκδηλώσεων.

Ο επόμενος Πίνακας 1, παρουσιάζει μία συνοπτική επισκόπηση παρεχόμενων δυνατοτήτων σε πολίτες και επισκέπτες των ηλεκτρονικών πυλών πέντε Δήμων της χώρας μας (ημερομηνία πρόσβασης 13/9/2005). Στον Πίνακα παρουσιάζονται μερικές μορφές επικοινωνίας που περιλαμβάνονται στους αντίστοιχους ιστότοπους.

Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) το οποίο αποτελεί μία «εικονική κοινότητα (virtual community)» για την επαγγελματική κατάρτιση και την εκπαίδευση επαγγελματιών (www.trainingvillage.gr). Πρόκειται για μία εξαιρετικά δυναμική, διαδραστική διαδικτυακή πύλη η οποία εξυπηρετεί περισσότερα από 25.000 εγγεγραμμένα μέλη (ο μέσος περίπου πληθυσμός των περισσότερων Δήμων στη χώρα μας), η οποία αποτελεί σημείο συνάντησης και επικοινωνίας για στελέχη, κοινωνικούς εταίρους, επαγγελματίες, εμπειρογνώμονες, τεχνοκράτες, κ.ά. οι οποίοι ενημερώνονται για τις εξελίξεις, έχουν πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης και βάσεις δεδομένων, ανταλλάσσουν τεχνογνωσία και εμπειρίες σε πραγματικό χρόνο, εκφράζουν τη γνώμη τους για διάφορα κρίσιμα θέματα.

Πίνακας 1

Μορφές ηλεκτρονικής επικοινωνίας στις ιστοσελίδες ελληνικών Δήμων

	Δήμος Αθηναίων (cityofathens.gr)	Δήμος Αμαρουσίου (marousi2004.gr)	Δήμος Θεσσαλονίκης (thessalonikicity.gr)	Δήμος Βόλου (volos-city.gr)	Δήμος Χανίων (chania.gr)
Πρόσβαση σε πληροφορίες	Πληροφορίες για δικαιολογητικά, νομοθεσία, κ.ά. Ενημέρωση για τη «Γραμμή του Δημότη, 195»	Παρουσίαση Υπηρεσιών, παραπομπή σε «Γραφείο Δημότη»	Παρουσίαση Υπηρεσιών. Πληροφορίες για προσβάσιμα κτίρια σε ΑΜΕΑ	Παρουσίαση Υπηρεσιών	Παρουσίαση Υπηρεσιών, Οργανόγραμμα
Ηλεκτρονικές συναλλαγές	-	-	-	-	-
Πληροφόρηση για αναπτυξιακά προγράμματα	Πρόγραμμα «Η Αθήνα ομορφάνει»	Παρουσίαση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων που υλοποιεί ο Δήμος			
Πληροφορίες για επίσημες πολιτικές			Παρουσίαση του Κανονισμού Καθαριότητας του Δήμου		
Επικοινωνία με πολίτες	Αποστολή ηλ. μηνύματος στο Δήμαρχο		Δυνατότητα αποστολής e-mail με προτάσεις, παράπονα		
Υποστήριξη επιχειρήσεων - επενδύσεις - απασχόληση	Πληροφορίες για αδειοδότηση, δημ. τέλη, κ.ά	Παραπομπή σε Οργανισμό ευρέσεως εργασίας	Παραπομπή σε Γραφείο ενημέρωσης ανέργων και επιχειρήσεων	Παρουσίαση επαγγελματικού Οδηγού	
Μάρκετινγκ τοπικών προϊόντων, υπηρεσιών	Σύνδεση με ιστότοπο nyloo.com		Εικόνες της πόλης	Παραπομπή στο Κέντρο Τουριστικής Πληροφόρησης	Παραπομπή στο Crete TOURnet
Πληροφόρηση πολιτών	Τοπικά νέα, ειδήσεις, εκδηλώσεις	Εκδηλώσεις, happenings, Συνέδρια, Δελτία Τύπου	Δελτία τύπου, ομιλίες, εκδηλώσεις	Τοπική επικαιρότητα	Εκδηλώσεις
Πληροφορίες για επισκέπτες	Εκδηλώσεις, Διασκέδαση, Πολιτισμός, Χάρτες		Χάρτης πόλης	Πληροφορίες για μετακινήσεις, διαμονή, ξεναγήσεις, διασκέδαση	Χάρτης πόλης
Διαφάνεια		Παρουσίαση οικονομικής κατάστασης του Δήμου			Πρακτικά Δημ. Συμβουλίου, Διακηρύξεις, Δημοπρασίες
Ηλεκτρονικές δημοσκοπήσεις	Για τον εθελοντισμό				
Σύνδεσμοι	Υπηρεσίες, Οργανισμοί, ευρωπαϊκές πρωτεύουσες	Συνεργαζόμενοι φορείς	Δίκτυο Βαλκανικών πόλεων	Ευρωπαϊκοί και εθνικοί Οργανισμοί	Τοπικοί Φορείς - Πανεπιστήμιο
Πρωτοβουλίες		Σύστημα Πιστοποιημένης Ποιότητας	Πρόγραμμα δημοτικής ραδιοτηλεόρασης, εθελοντική αιμοδοσία		Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα
Επικοινωνία με αλλοδαπούς			Σελίδες στα αγγλικά	Πληροφορίες σε ελληνικά, αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ιταλικά	
Ομάδες συζήτησης	-	-	-	-	-

Από τον παραπάνω Πίνακα, ο οποίος εξετάζει ένα πολύ μικρό δείγμα διαδικτυακών πυλών ελληνικών δήμων, παρατηρούμε ότι:

- Η ηλεκτρονική επικοινωνία των Δήμων είναι ελάχιστα διαδραστική. Οι πολίτες δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν μέσω του Διαδικτύου, έχουν περιορισμένη δυνατότητα να

αποστέλλουν τις προτάσεις ή τα παράπονά τους στο Δήμαρχο ή σε κάποιον υπεύθυνο, ενώ στις ιστοσελίδες των Δήμων δεν παρέχεται η δυνατότητα για την ανάπτυξη ενός ηλεκτρονικού διαλόγου με βάση θέματα τοπικού ή γενικότερου ενδιαφέροντος.

- Η παρουσίαση των πολιτικών και των αναπτυξιακών προγραμμάτων των Δήμων είναι περιορισμένη, ενώ δε λαμβάνονται παρά αποσπασματικά μέτρα για την προώθηση της διαφάνειας κατά την υλοποίηση του αναπτυξιακού προγραμματισμού.
- Η μέριμνα για την προσέλκυση επενδύσεων και την υποστήριξη των τοπικών επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού γίνεται κυρίως μέσω παραπομπής σε άλλους συνεργαζόμενους ή εποπτευόμενους από το Δήμο φορείς.
- Το μάρκετινγκ τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών εστιάζεται κυρίως στον τομέα του τουρισμού, φαίνεται όμως να μην υποστηρίζεται από μία ενιαία και συνεκτική πολιτική (τις περισσότερες φορές γίνεται παραπομπή σε άλλες δικτυακές πύλες).
- Δημότες οι οποίοι δεν ομιλούν την ελληνική δεν έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με εξυπηρετήσεις που τους αφορούν.

Η περιορισμένη χρήση του διαδικτύου στην Ελλάδα δεν επιτρέπει ακόμα να εξαχθούν βάσιμα συμπεράσματα για τη χρήση του διαδικτύου ως μέσου πολιτικής επικοινωνίας και την επίδρασή του στη διαμόρφωση της τοπικής κουλτούρας. Αναμένεται να διερευνηθεί αν η χρήση του διαδικτύου από τους πολίτες ενισχύει ή εξισώνει το ψηφιακό χάσμα (digital divide) μεταξύ των πολιτών που έχουν κι αυτών που δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Σε περίπτωση εξίσωσης του χάσματος, η ηλεκτρονική δημοκρατία θα συμβαδίζει με τους στόχους της «συμμετοχικής δημοκρατίας». Στην αντίθετη περίπτωση που το χάσμα θα διευρύνεται, περισσότερη ηλεκτρονική δημοκρατία θα αντιβαίνει στην έννοια της συμμετοχικής δημοκρατίας των πολλών και θα περιορίζεται στη συμμετοχή των λίγων, δηλαδή πολιτών με χαρακτηριστικά που απεικονίζουν το προφίλ του σημερινού έλληνα χρήστη του διαδικτύου: νέος/α, απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επαγγελματίας μεσαίου ή ανώτερου εισοδήματος.

Από την άλλη μεριά, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορούν να διατηρούν μία δυναμική διαδικτυακή «πύλη» στο διαδίκτυο, μέσω της οποίας αφενός επιτυγχάνεται μία σύγχρονη και σε καθημερινή βάση επικοινωνία με τον πολίτη και αφετέρου εξυπηρετείται ο διοικητικός συντονισμός και η αποτελεσματικότητα των παρεχομένων από τους δήμους υπηρεσιών. Στη περίπτωση αυτή, οι νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο συμβάλλουν στην αποτελεσματική δημόσια διοίκηση (public management) και εξυπηρετούν περισσότερο τους στόχους της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government), παρά αυτούς της ηλεκτρονικής δημοκρατίας (e-democracy) (Torpe, 2003: 8). Αξίζει να σημειώσουμε ότι στις 28-29

Σεπτεμβρίου 2005 διοργανώθηκε το «6^ο Παγκόσμιο Forum για την ηλεκτρονική δημοκρατία», στο Issy-les-Moulineux (Παρίσι), υπό την αιγίδα του Γάλλου Προέδρου Jacques Chirac. Μεταξύ των θεμάτων που συζητήθηκαν ήταν ο τρόπος αντιμετώπισης του ψηφιακού χάσματος, η σημασία της παροχής δωρεάν λογισμικού για την ηλεκτρονική δημοκρατία, η ηλεκτρονική ταυτότητα, οι σχέσεις μεταξύ μέσων ενημέρωσης, πολιτών και πολιτικών, κ.ά.

5. Το μέλλον: Αειφόρος δημοκρατικός προγραμματισμός και συμμετοχική δημοκρατία

Είδαμε στις προηγούμενες ενότητες ότι οι τοπικές κοινωνίες, μέσω της ενίσχυσης της συμμετοχικής δημοκρατίας με τις κατάλληλες ενέργειες δημοσίων σχέσεων και επικοινωνίας, στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγραμματισμού τους, μπορούν να προχωρήσουν στην επίτευξη ενός τοπικού οράματος το οποίο ενσωματώνει τις αρχές της Αειφορίας. Ένα τέτοιο αναπτυξιακό μοντέλο, όπως σημειώνει ο F. Douglas Muschett (1997: 2), δεν απαντάται μέχρι σήμερα σε καμία κοινωνία στον κόσμο, ούτε υπήρξε ποτέ στην απόλυτη μορφή του. Ο μόνος τρόπος για να κατανοήσουμε την αξία της Αειφορίας είναι μέσα από παραδείγματα τοπικών κοινωνιών οι οποίες κατέρρευσαν εξαιτίας της μη ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών τους πόρων και της μη κατάλληλης περιβαλλοντικής διαχείρισης των αποβλήτων τους. Εξαιτίας, δηλαδή, της υιοθέτησης μη αειφόρων πρακτικών. Το όραμα της Αειφόρου Ανάπτυξης συνεπώς θα παραμένει μία ιδανική κατάσταση, μία ουτοπία, ή μία ιδέα², κατά την έννοια της φιλοσοφίας του Πλάτωνα, την οποία οι τοπικές κοινωνίες θα προσπαθούν να προσεγγίζουν αενάως «ασυμππρωτικά» στον Αναπτυξιακό Προγραμματισμό τους.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούν τους θεματοφύλακες των δημοκρατικών διαδικασιών και ο ρόλος τους στην ενίσχυση της τοπικής δημοκρατίας διαγράφεται σημαντικός για το μέλλον (βλέπε, επίσης, Άλμπερτ Μ., 2004 και Ch. Mouffe, 2004). Για να μπορούν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης να προσδιορίζουν τη θέση τους σχετικά με την πρόοδο που επιτυγχάνουν προτείνεται η χρησιμοποίηση μίας σειράς από κριτήρια τα οποία συνδέονται άμεσα με τον αειφόρο δημοκρατικό προγραμματισμό:

1. Εύρος και βαθμός αντιπροσώπευσης της τοπικής κοινωνίας (κοινωνικές ομάδες, τάξεις, επαγγέλματα)
2. Ορθολογική λήψη αποφάσεων (διαβουλευσεις υποστηριζόμενες από Συστήματα Λήψης Αποφάσεων που επεξεργάζονται ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα, π.χ. χρήση

² Θυμίζουμε εδώ ότι οι «ιδέες» στη θεωρία του Πλάτωνα είναι οι άυλες, αιώνιες και αναλλοίωτες οντότητες στις οποίες αντιστοιχούν τα αισθητά όντα και από τις οποίες αντλούν την οντότητά τους, χωρίς όμως να ταυτίζονται μαζί τους.

Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών και υιοθέτηση Συστημάτων Διοίκησης Ολικής Ποιότητας)

3. Ποιότητα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τη διαμόρφωση μίας ισχυρής τοπικής κουλτούρας για τη «συμμετοχική δημοκρατία» (αντικειμενικότητα πληροφόρησης, αξιολόγηση προγραμμάτων εκπαίδευσης-ευαισθητοποίησης)
4. Διάχυση των αποτελεσμάτων από την επίτευξη του τοπικού οράματος στην τοπική κοινωνία (καθαρά οφέλη για όλες τις κοινωνικές ομάδες, τάξεις, επαγγέλματα, κ.λπ.).

Καθώς θα αναπτύσσεται η ιδέα της «συμμετοχικής δημοκρατίας», οι πολίτες θα μπορούν να διακρίνουν περισσότερο ξεκάθαρα τη θέση τους μέσα στη διεθνή κοινότητα, ενώ θα έχουν τη δυνατότητα να διευθετούν τις μεταξύ τους διαφωνίες στο πλαίσιο «ανοικτών» δημοκρατικών διαδικασιών. Το αίτημα για τοπική ανάπτυξη δε μπορεί να ειπωθεί ξέχωρα από τις διεθνείς εξελίξεις και τον ανταγωνισμό για επιβίωση στις τέσσερις γωνιές του πλανήτη. Επίσης, οι συνεργασίες σε διεθνές επίπεδο δεν είναι δυνατό να προχωρήσουν χωρίς να υποστηρίζονται από υγιείς και στέρεες βάσεις σε τοπικό επίπεδο. Το τοπικό λοιπόν, μπορεί να αποτελέσει ένα «σημείο αναφοράς» για το διεθνές, μέσα από δράσεις δημοσίων σχέσεων και επικοινωνίας που ενισχύουν τη «συμμετοχική δημοκρατία» και ευνοούν τον αειφόρο δημοκρατικό προγραμματισμό.

Βιβλιογραφία

- Άλμπερτ, Μ. (2004).** *Πάρεκον Η ζωή μετά τον Καπιταλισμό*. Θεσσαλονίκη, εκδ. Παρατηρητής.
- Baker, B. (1997).** Public Relations in Government. In: Clarket Caywood (Ed.). *The Handbook of Strategic Public Relations & Integrated Communications*. Boston. McGraw Hill.
- Beierle, C. T. & Cayford, J (2002).** *Democracy in Practice. Public Participation in Environmental Decisions*. Washington, DC, Resources for the Future.
- Box, R.C. (2002).** *Citizen Governance*. Thousand Oaks, London, New Delhi, Sage Publications.
- Δαμανάκη, Μ. (2004).** *Συμμετοχική δημοκρατία. Εγχειρίδιο για ενδιαφερόμενους*. Αθήνα, εκδ. Καστανιώτη.
- Δαουτόπουλος, Γ. (2002).** *Αγροτική Κοινωνιολογία*. Θεσσαλονίκη, εκδόσεις ΖΥΓΟΣ (Β΄ Έκδοση).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002).** *Επιλέγουμε ένα πιο οικολογικό μέλλον*. Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1993).** *Towards sustainability. A European Community programme of policy and action in relation to the environment and sustainable development.* Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities.
- Ευρωπαϊκές Κοινότητες (2004).** *Σύνταγμα της Ευρώπης.* Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- ΕΞΠΡΕΣ, Εφημερίδα (2004).** *Πολιτεία-Πανόραμα (ανώνυμο άρθρο).* 6 Μαΐου 2004.
- Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety (1999).** *Local Agenda 21: A European Comparison.* Bonn, Bundesministerium für Umwelt.
- Καρυπίδης, Γ. (2004).** *Συμμετοχική δημοκρατία με μεταρρυθμίσεις.* Άρθρο στην εφημερίδα «ΗΜΕΡΗΣΙΑ» (30/12/2004).
- Κυριακάτικη Αυγή, Εφημερίδα (2005).** *Νεολαία και δημοτικές εκλογές (άρθρο με συγγραφείς τους Α. Τσίπρα, κ.ά).* 28 Αυγούστου 2005.
- Λύτρας, Π. (1988).** *Οι δημόσιες σχέσεις στο δημόσιο τομέα. Θεωρία και Πράξη.* Αθήνα, εκδ. INTERBOOKS.
- Μπασκόζος, Ι. (2004).** *Τι σημαίνει συμμετοχική δημοκρατία (στρογγυλό τραπέζι).* Άρθρο στο περιοδικό «Οικονομικός Ταχυδρόμος», 5 Φεβρουαρίου 2004.
- Mouffe, C. (2004).** *Το δημοκρατικό παράδοξο.* Αθήνα, εκδ. Πόλις.
- Muschett, D. F. (1997).** *An integrated approach to sustainable development.* In: F. Douglas Muschett (Ed.). *Principles of Sustainable Development.* Florida, St. Lucie Press.
- Sano, D. (1996).** *Designing Large-Scale Web Sites. A visual design methodology.* New York, John Wiley & Sons, Inc.
- Τομαρά-Σιδέρη, Μ (2005).** *Τοπική Αυτοδιοίκηση - Κοινότητα Βίου, Ενθέματα.* Η Κυριακάτικη Αυγή, αρθ. Φύλλου 375, 10 Ιουλίου, σ. 30.
- Torpe, L. (2003).** *The Internet and Local Communities.* Center for the Media and Democracy in the Network Society (http://www.hum.ku.dk/modinet/Calendar_aktiviterer/Oktober/Lars_torpe.htm), ημερομηνία πρόσβασης 13 Μαΐου 2004.
- Φωτόπουλος, Τ. (2004).** *Οι μύθοι για τη συμμετοχική 'δημοκρατία'.* Άρθρο στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» (7/2/2004).
- Φωτόπουλος, Τ. (1999).** *Περιεκτική δημοκρατία.* Αθήνα, εκδ. Καστανιώτη.
- Χαλκιώτης, Δ. (2004).** *Συμμετοχική Δημοκρατία: Το όραμα της σύγχρονης εποχής.* Ομιλία στην εκδήλωση του ΙΣΤΑΜΕ στην Αγ. Παρασκευή στις 24/11/2004.
- Χατζημιχάλης, Κ. (2001).** *Γεωγραφία, Ανάπτυξη και Πολιτική. Δώδεκα κείμενα για τη γεωγραφία της εξουσίας.* Αθήνα, Εκδόσεις «Ο Πολίτης».